

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Kommunestyret		06.05.2021

Leksefri Nissedalsskule? Utgreiing jf. handlingsprogrammet 2021

Vedlegg:

- 1 Leksetilpassa skule
- 2 Oppsummering av undersøking om lekser
- 3 Uttale frå Nissedal Ungdomsråd til sak om leksefri skule

Fakta i saka:

Bakgrunn for saka/tidlegare saksgang

Under budsjettbehandlinga for 2021 la Nissedal kommunestyre til eit punkt i handlingsprogrammet om å utgreie leksefri skule i Nissedal. Denne saka er skrive som eit tilsvaer til det.

Lovgrunnlaget

Lekser er ikkje omtalt i Opplæringslova eller tilhøyrande forskrifter.

I overordna del til læreplanverket står dette:

Å lære å lære

Skolen skal bidra til at elevene reflekterer over sin egen læring, forstår sine egne læringsprosesser og tilegner seg kunnskap på selvstendig vis. Når elevene forstår sine egne læringsprosesser og sin faglige utvikling, bidrar det til selvstendighet og mestringsfølelse. Opplæringen skal fremme elevenes motivasjon, holdninger og læringsstrategier, og legge grunnlaget for læring hele livet. Det krever at lærerne følger elevenes utvikling tett og gir dem støtte tilpasset deres alder, modenhets- og funksjonsnivå.

Ved å reflektere over egen og andres læring kan elever litt etter litt utvikle bevissthet om egne læringsprosesser. Elever som lærer å formulere spørsmål, søke svar og uttrykke sin forståelse på ulike måter, vil gradvis kunne ta en aktiv rolle i egen læring og utvikling. Gjennom arbeid med faglige utfordringer vil elevene få kunnskap om hvordan de lærer og utvikler seg i faget. Dypere innsikt utvikles når elevene ser sammenhenger mellom

kunnskapsområder, og når de behersker et mangfold av strategier for å tilegne seg, dele og forholde seg kritisk til kunnskap.

Til tross for elevenes egeninnsats og bruk av læringsstrategier vil enkelte ha utfordringer med å lære. Årsakene er ofte mange og sammensatte. Ambisjonen om å utvikle evnen til livslang læring hos alle elever krever derfor en bred tilnærming fra skolen.

Meld. St. 6 (2019-2020) «Tett på» (stortingsmelding) omtaler lekser slik:

2.4.5 Lekser og leksehjelp

Lærere kan gi lekser for at elevene skal få enda bedre utbytte av undervisningen. Gode lekser kan bidra til å videreutvikle elevenes arbeidsvaner, disiplin og evne til selvstendig problemløsning. Lekser kan også bidra til at foreldre kan følge med på hva elevene jobber med på skolen. De elevene som får tilbakemelding på leksene fra læreren, oppnår et bedre læringsresultat enn de som ikke får tilbakemelding. Forskning viser at effekten av lekser er forskjellig for ulike elever. For enkelte elever kan lekser ha positiv effekt på læringsresultatene, men for andre elever kan lekser virke mot sin hensikt. Særlig elever som strever med fagene, vil kunne bli demotiverte og oppleve leksene som en ny tapsarena. For at elevene skal lære av leksearbeidet, må leksene oppleves som noe positivt og meningsfylt, og som noe eleven er motivert for å gjøre.

Det er viktig at skolene sørger for at lekser blir håndterlig for den enkelte. Skolen bør ikke gi elevene så mye arbeid og lekser at de blir trøtte og slitne, mister lærelysten og blir utmattet. Informasjon fra foreldre om hvordan eleven opplever mengden lekser, om de er for lette eller vanskelige nok, eller om de tar for mye tid, er nyttig for skolen for å kunne tilpasse leksene til den enkelte elev. For elever som har vedtak om spesialundervisning, bør innholdet i og omfanget av leksene også være en del av den individuelle opplæringsplanen.

Utdanningsdirektoratets spørring til skoler og skoleeiere våren 2019 viser at åtte prosent av grunnskolene oppgir å være leksefrie på minst ett trinn. Kun to prosent oppgir å være helt leksefrie. Omtrent halvparten av skolene har satt bestemmelser om omfanget av leksene.

Regjeringen vil beholde skolenes frihet til å benytte lekser som pedagogisk virkemiddel. For at elevene skal få godt utbytte av leksearbeidet, må skolen jevnlig diskutere skolens leksepraksis og erfaringer i kollegiet, slik at alle lærerne gir lekser i tråd med hva forskingen sier om gode lekser. Regjeringen vil derfor utvikle nettbasert veiledningsmaterieil for å spre kunnskap om hvordan lekser kan gis på en god måte.

Vurdering:

Informasjon frå undersøking blant foreldre, elevar og lærarar

Det blei sendt ut ei spørjeundersøking til alle foreldre og lærarar i Nissedalsskulen. Elevar frå 5.-10 klasse var også inviterte til å svare.

Ein oppmoda om å svare ein gong per husstand, men det kan sjå ut som om det ikkje var tydeleg nok. Til dømes har 31 heimar svart frå Kyrkjebygda, noko som betyr at det er sendt inn fleire enn eit svar per heim då det berre er 21 heimar i Kyrkjebygda. Det er likevel bra at nærare 100 heimar totalt og dei aller fleste lærarane har svart på undersøkinga. 95 elevar har svart, av 114 elevar frå 5.-10. klasse i Nissedalsskulen totalt.

Dette betyr at saka og undersøkinga engasjerer, og vi vel å sjå resultatet som representativt.

Undersøkinga blei kunngjort på førehand på heimesida og Nissedal kommune si Facebookside, samt at det blei lenkje opp til relevant informasjon i undersøkinga slik at dei spurde kunne ta vel gjennomtenkte val.

Det er variasjonar i ønskja som kjem fram av undersøkinga, også mellom dei to skulane. Dette kjem fram av vedlagte oppsummering av undersøkinga.

For å samanfatte undersøkinga her, vel ein å oppgje kor mange i dei ulike brukargrubbene som ønskjer endring frå dagens situasjon. Det er likevel meir informasjon å hente i oppsummeringa som er vedlagt saka.

79% av elevane ønskjer ei leksetilpassa eller heilt leksefri skule
63% av foreldra ønskjer ei leksetilpassa eller heilt leksefri skule
44% av lærarane ønskjer ei leksetilpassa eller heilt leksefri skule

I det følgjande presenterer vi eit utval av forskning for og imot lekser. Deretter ser vi på erfaringar hos dei som har prøvd ut leksefrie eller leksetilpassa skular.

Forskning som talar for lekser

Jan-Eric Gustafsson, professor i pedagogikk ved Göteborgs Universitet har utført ein av de få svenske effektstudia av kva lekser betyr for læring. Gustafsson menier at mye lekseforskning har ein systematisk feil, i og med at sammenhengen mellom leksemengde og elevresultat ofte blir sett på individnivå. Elevar som sliter med eit fag, får ofte meir lekser i faget for at dei skal henge med. I tillegg kan dei same elevene ofte trenge meir tid til å løyse oppgåvene, og dermed kjem det i studia fram ein negativ samanheng mellom tid brukt til lekser og resultat.

Man kan ut frå studia ikkje sei noko om kva som er årsak til kva, og man kan ikkje utelukke at ein tredje bakenforliggende faktor kan forklare samanhengane. Gustafsson har undersøkt samanhengen mellom tid brukt på lekser og matematikkresultat det er en tydeleg samanheng mellom tid brukt på matematikklekser og erverva kunnskap i matematikk. Gustafsson meiner at den negative samanhengen som av og til kjem fram fordi elevar som ligger etter får meir lekser for å bli àjour, forsvinner dersom man samanliknar gjennomsnittlig tidsbruk per elev på klassenivå og prøveresultat. Gustafsson hevder dermed, ut frå sin studie, at lekser gir betre resultat, i det minste i matematikk for elevar på 8. trinn.

Natalie Wrexler, ein høgt anarkjent journalist for magasinet Forbes, meiner at innføring av leksefri skole fører til økte sosiale ulikheter. Ho grunnjev dette med at elevar frå «underprivilegerte heimar» har mykje større behov for å få ein «boost» av det gode lekser

kan gi av læring, fordi dei har mindre høve til å tileigne seg læring på anna vis heime, samanlikna med barn frå «ressurssterke heimar». Ho meiner at lekser kan vere eit nyttig verktøy for elevane si kognitive utvikling, så lenge læraren gir elevane gode og effektive lekser, og følger opp med konsekvensar ved manglande levering.

Digitale læringsverktøy som Campus-kurs, Salaby, MS Onenote, Smart Øving og Showbie er nokre døme på arenaer som gir læraren høve til å gi tilpassa og gode lekser, gjer det meir effektivt og tidssparande med tanke på leksejekk, og lar læraren på enkelt vis gi gode vurderingar og tilbakemeldingar på elevarbeidet. Digitale læringsverktøy verkar også meir motiverande for barn, samanlikna med meir tradisjonelle lekser, mange av oppgåvene som elevane gjennomfører gir automatiske tilbakemeldingar på om elevane har meistra oppgåvene – som igjen kan bidra til å trigge den indre motivasjonen for læring. Dette vil igjen la elevane opparbeide gode rutiner for individuelle studiar og legge meir til rette for øving på studieteknikkar. Wrexler påpeikar at elevar som ikkje har fått trening og opparbeida gode studieteknikkar gjennom grunnskoleopplæringa, vil ha eit solid handikap når dei skal vidare i utdanning på høgskule- eller universitetsnivå.

Adam Valeur Hansen, ein dansk skuleleiar, har gjennomført ein studie om bruken av lekser i den danske folkeskolen. Han har klare synspunkt på kvifor lekser er viktig. Ifølgje han er dette formålet med lekser:

1. Elevane skal trene opp sine kunnskapar og dugleikar
2. Elevane skal trene og lære seg å planlegge og organisere sin tid, utvikle gode arbeidsvaner, sjølvdisiplin og få sjølvinnstikk i korleis dei best lærer.

Vidare meiner Valeur Hansen at lekser bør inngå i ein pedagogisk samanheng på bestemte vis:

- Lekser som læraren legg til rette for, skal ikkje avhenge av at foreldra må hjelpe til. Det er læraren som har ansvaret for å legge til rette for elevane si læring.
- Læraren skal variere sine lekseformer og variere det faglege innhaldet i leksene
- Eleven skal kunne sjå ein samanheng mellom det faglege stoffet og arbeidsprosessen som går føre seg i klassa, og innhaldet i leksene
- Læraren skal gi lekser tilpassa den enkelte elev, slik at lekse blir interessant, motiverande og gir den enkelte elev lyst til å lære
- Læraren skal utvikle eleven si treningskompetanse slik at eleven veit korleis han/ho skal jobbe med stoffet for å lære det
- Læraren skal gi tilbakemelding på elevane sine lekser
- Lærarens relasjonelle forhold til elevane og evne til å skape ein god læringskultur i klassa er avgjerande for elevane si læring. Det er viktig at lærarar reflekterer over eigen praksis med omsyn til korleis dei legger til rette for elevane si læring gjennom å arbeide med lekser, både fagleg og sosialt

Han seier at sjølv om det er læraren som har ansvaret for å legge til rette for undervisning og læring, er eit godt samarbeid mellom heim og skule også viktig.

Pam Sammons, ved Universitetet i Oxford, leia eit forskingsprosjekt med studie av 3000 elevar i ein periode på 15 år. Ho konkluderer, i ein artikkel i The Guardian 29. mars 2012, med at ein kvar tid brukt på leksearbeid, gir ein positiv effekt på læring. Ifølgje Sammons vil leksearbeid, i to timar eller meir, gi auka resultat i matematikk, naturfag og morsmål (norsk).

Det amerikanske instituttet for skoleforskning i USA, «State University», nemner ein

rekke positive effektar ved lekser, som at det drillar elevane på gode studieteknikkar, lærer elevane at tileigning av kunnskap også skjer utanfor klasserommet, bygger opp elevane si evne til å jobbe sjølvstendig og bidrar til ansvarleggjering av eget arbeid.

Forsking som talar mot lekser

Professor John Hattie kom i 2009 ut med boka «Visible learning» der han legger fram resultat av nesten 25 års arbeid, store deler av tida i eit forskarteam. Forskinga hans baserer seg på 800 internasjonale metastudium, basert på 52 000 kvantitative forskingsstudium med 83 millionar elevar som informantgrunnlag. Forskinga er historias største på feltet nokon sinne. Boka har i anmeldingar blitt referert til som «Undervisningens hellige gral». Forskinga har som mål å synleggjere kva det er som fremmer læring, og kva som hemmar læring. Resultata er baserte på «effektstørrelser», med 0,40 som knekkpunktet for faktorar som fremmer læring. Her er nokre av faktorane som er rangerte med EF over 0,40, altså det som fremmer læring i følge denne forskinga:

Skulestorleik og lærarane sine forventningar 0,43

Foreldreengasjement 0,49

Sosioøkonomisk status 0,52

Meistringslæring 0,58

Lærer-elev relasjon 0,72

Klasseromsdiskusjonar 0,82

Eigenrapporterte karakterar eller elevforventingar (eigenvurdering) 1,44

På den andre sida, under 0,40 og det som ikkje har ein læringsfremmande effekt finn vi t.d. :

Evnegruppering 0,12

Klassestørrelse 0,21

Individuell undervisning 0,22

Heimelekser 0,29

Altså kan vi lese ut frå denne forskinga at lekser har ein svak negativ effekt på læring.

Kjersti Lien Holte, leiar for «Ekspertgruppen for sosial ulikhet», sosionom og **førsteamanuensis ved høgskolen i Østfold**, har utgitt ein forskingsrapport og fleire avisartiklar der ho argumenterer for leksefrie skular. Nokre av hennar argument er at lekser forårsaker stress, verkar demotiverande for læring, fører til auka sosiale skilnadar og at lekser truer livskvaliteten til barn. Ho set også fokus på kor øydeleggende lekser kan vere for familiefred og relasjonar.

Vidare seier ho at nye læreplanar gjer det lettare å kutte ut lekser. Dette fordi fokuset på djubdelæring og utforsking er større. Lekser har tradisjonelt vært repetisjon av kjent stoff, men læring handlar om mykje meir enn å repetere kunnskap.

I ulike innlegg i ein Facebookgruppe kalla «Nettverk for leksebevisste skoler» skriv ho mellom anna:

Hva er en leksebevisst skole?

Hva er det de som jobber der kan og har og en dyp forståelse av som andre skoler ikke har?

De har kunnskap og dyp forståelse for hvordan lekser kan virke mot sin hensikt. De vet hvordan det kan skape problemer for læring, motivasjon og inkludering. De vet hvordan det kan ramme enkeltelever, familier og hvordan det påvirker folkehelsen og samfunnet.

De har kunnskap om og utforsker hele tiden nye måter å undervise på og samarbeide med hjemmene på som sikrer alle elever inkludering og like muligheter for utdanning.

Leksebevissthet kan være å være leksefri, men det kan også være å oppmuntre og avtale med elever at de skal jobbe med skoleoppgaver etter skoletid. Å avtale kan bygge opp under elevens kompetanse i å lære å lære.

.....

Hva gjør skoler for å møte prinsipp nummer 4 for leksebevisst praksis; «Eleven får godt utbytte av undervisninga på skolen uavhengig om hen har gjort eventuelle lekser eller ikke.»?

Når lekser blir borte eller sterkt redusert så øker lærernes orientering mot at alle elever skal lære på skolen. Før kunne en lettere si; "Magnus kommer aldri til å bli god på skolen fordi han gjør så lite hjemme." Nå er samtalen mellom kolleger mer preget av spørsmål som "Hvordan når du gjennom til Magnus? Jeg får det ikke helt til." Istedenfor å anklage Magnus sine foreldre for ikke å være flinke nok til å følge opp får de heller spørsmålet; "Hvordan opplever dere at Magnus lærer best? Har dere noe tips om hva vi kan spille på for å hjelpe han med læring på skolen?"

.....

Eventuelle lekser må frikobles fra undervisning for at læringsutbyttet skal være godt uansett om eleven har gjort lekse eller ikke. På ett trinn hadde de feks en avtale om at alle elevene skulle lese litt hjemme hver dag. Det var valgfritt hva de skulle lese. Fordi lesing på skolen i alle fag ble vektlagt fikk disse elevene uansett mye lesetrening. Lesingen hjemme ble en bonus. En annen klasse hadde satt opp et forsøk i naturfag som kunne prøves hjemme. Det ble uansett gjort på skolen, men de som hadde prøvd det hjemme først var det en valgfri måte å engasjere seg litt ekstra.

Lucas Gottzén fra Linköpings universitet seier i sin studie at leksetida kan påvirke familiesituasjonar på måtar som ikkje blir oppfatta positivt, ettersom leksene krev mykje tid og kan føre til ein god del diskusjon.

Kjell Totland, psykolog og rådgjevar hos PPT seier mellom anna dette om lekser i eit blogginnlegg (heile innlegget er lenkja til under «kjelder»)

Min rolle i skolen har vært som PP-rådgiver, og jeg har derfor av naturlige årsaker møtt elever som ikke nødvendigvis har vært representative for alle elever. I den rollen har jeg møtt mange elever som har strevd med leksearbeid. Mange – både elever og foreldre – har fortalt at lekser, det er noe de gjør for å bli ferdig med det, og fordi de har fått beskjed om å gjøre det, og at gode emosjoner og interesse for å lære ikke vært til stede ved leksearbeidet. Som PP-rådgiver har jeg også noen ganger opplevd at leksearbeidet har vært elevens største problem, og at fritak for lekser har vært det eneste nødvendige tiltaket. For elever med lærevansker, generelle eller spesifikke, har videre min erfaring vært at leksene ofte ikke har vært tilpasset elevens læreforutsetninger (og da i mange tilfeller fordi skolen ikke har kjent til disse vanskene), og/eller at leksearbeidet har vært mye relatert til stress, og/eller at det har vært samarbeidsproblemer, ev. også konflikter, mellom eleven og foresatte, knyttet til leksearbeidet. Disse problemene har etter min mening vært såpass alvorlige at jeg for min del generelt er mer negativ enn positiv til lekser. Her mener jeg som psykolog at hensynet til de som strever med lekser veier tyngre enn de som har nytte av lekser. Slik jeg ser det skaper lekser generelt en Matteus-effekt – de som strever, strever enda mere, mens de som lykkes, lykkes enda bedre – for å si det enkelt. Om dette stemmer, så øker det klasses skillet mellom elever og det motarbeider den grunnleggende tenkningen i skolen knyttet til likeverd og tilpasset opplæring for alle elever.

.....

Finnes det da noe alternativ til nåværende praksis? Det tror jeg! Et alternativ er å snu det hele på hodet og si at elevene i utgangspunktet / vanligvis ikke skal ha hjemmelekser, men at skolen kan avvike fra dette for klassen eller enkelte elever, når det foreligger en god faglig begrunnelse for dette og dette skjer i samråd med hjemmet. Eksempler på dette kan være når elever i perioder har behov for mengdetrening og repetisjon for eksempel i matematikk

eller språkfag, særøppgaver, forberedelse til en presentasjon på skolen, stiler som skal skrives, eller (noe som jeg selv egentlig ikke er noe begeistret for) forberedelse til prøver. For andre igjen kan det dreie seg om fordypning i noe som eleven i særlig grad er interessert i. Og noen ganger kan det dreie seg om et prosjektarbeid som medfører at elevene i klassen må jobbe videre med dette hjemme. Med en slik ordning vil det nok for de fleste, om ikke alle, elever ved en eller flere anledninger være hensiktsmessig å gjøre hjemmelekser. Og man oppnår da å både ta hensyn til de som under gitt betingelser ikke har nytte av leksearbeid og de som under gitt betingelser faktisk har nytte av det, formodentlig også dempe opplevd forventningspress og urimelig pliktfølelse.

Personlig mener jeg derfor at dette ville være en bedre ordning enn nåværende praksis

Forskning som kan tale både for og imot lekser

Marte Rønning skreiv ein **rapport for SSB i 2010**, som gjekk direkte på lekser og elevprestasjonar i Noreg, med utgangspunkt i elevdata frå deltaking i TIMSS 2007 (4. og 8. klasse). Ho så særleg på skilnadar i sosioøkonomisk bakgrunn som utgangspunkt.

Ho syner til desse funna:

- Barn med lågare sosioøkonomisk bakgrunn bruker ofte lite til ingen tid på lekser, samanlikna med elevar med høgare sosioøkonomisk bakgrunn
- Når barn med lågare sosioøkonomisk bakgrunn først bruker tid på lekser, bruker dei meir enn barn med høgare sosioøkonomisk bakgrunn
- Årsaker til at barn med lågare sosioøkonomisk bakgrunn bruker lite til ingen tid på lekser kan vere manglande interesse og/eller dugleik. Det kan også være at heimesituasjonen ikkje er lagt så godt til rette for utføring av heimelekser (t.d. foreldre som ikkje kan hjelpe, eller ikkje er til stades og)
- Antall bøker tilgjengeleg heime har stor betyding (Bøker generelt)
- Elevar i 4. klasse har synkende eller ingen effekt av lekser i naturfag eller matematikk, men også her har elevar som veks opp i heimar med eit stort utval av bøker betre effekt av lekser
- Ein forklaring på at heimelekser har negativ effekt på mange elevar er at det fører til minkande motivasjon
- Når skulearbeid blir erstatta med heimearbeid, kan det være ein faktor som fører til negativ effekt på læring
- Det ser ut som om lekser totalt sett har ein positiv læringseffekt i matematikk
- Elevar med lågare sosioøkonomisk bakgrunn (målt i ingen eller få bøker tilgjengeleg heime) presterer betre dersom dei har mindre lekser

Vi kan slå fast at forskinga ikkje gir oss eintydige svar på i kva grad lekser påverkar barn sin læring. Det finnes studium som hevder at lekser i liten grad hjelper elevene til å lære, og det finnes studium som hevder det motsatte. Det som synst heilt klart er at dersom lekser skal ha ein positiv effekt som fremmer læring, er det mange viktige omsyn å ta og store krav til utforming av gode lekser.

Erfaringar med lekser har vi alle i oss frå årelang skulegang, både som elev sjølv og som forelder, tilsett i skule eller annan rolle der vi bistår elevar med leksearbeid. I det følgjande kan ein sjå erfaringar og vurderingar gjort hos skular og kommunar som har forsøkt leksefri eller leksetilpassa skule.

Digermulen skole i Lofoten, ein liten kombinert barne- og ungdomsskule, har ikkje hatt lekser sidan hausten 2001. Dei la dette til grunn:

- Den gonga stilte dei spørsmål ved lekser som metode, og fann ikkje eit godt svar på korfor dei skulle halde fram med lekser.
- Tvert imot meinte dei at lekser skaper skuletaparar.
- Når ein legg opp undervisninga med utgangspunkt i at alle hadde gjort leksene sine, skapte dei skeivt utgangspunkt frå start. Kvar dag.

Erfaringar:

- Delt foreldregruppe. Nokre var glade for leksefri skule, andre var imot. Nå er det ingen som klager, og det verker som om alle er nøgde.
- Betre relasjonar mellom elev og lærar, ingen treng å kome på skulen med dårleg samvit.
- Har funnet gode alternative løysingar på å halde foreldra informert om progresjon og fagleg ståstad. Vekeplanar og vekesevaluering.
- Oppmodar foreldre og elevar til å vere nysgjerrige og undersøke ting også heime, på generell basis.
- Resultata til skulen har sidan dei kutta lekser vore betre enn andre skular, både i kommunen, i fylket og i landet.
- Dei skårar godt over gjennomsnittet på elevundersøkinga på trivsel, motivasjon og arbeidsvanar

Humanistiskolen i Oslo er ein ungdomsskule med elevar på 8.-10. trinn.

Dei er leksefrie, det vil sei at elevane framleis les heime til prøver t.d. og arbeid på større innleveringar dersom ein treng det for å rekke ein frist. Det er alltid leselekser, også i ferien. Men dei bruker skjønnerlitteratur i samarbeid med den einskilde elev, og finn fram til bøker som skaper leseglede. Bakgrunnen for deira syn på lekser generelt er samansett. Dei legg følgjande til grunn:

- Størsteparten av leksene som blir gitt i norsk skule i dag held ikkje mål opp mot kriteria forskning seier må ligge til grunn for at lekser skal vere læringsfremmande
- Negativt med alle konflikter mellom elev og foreldre som leksearbeid fører med seg
- Lekseoppfølging på skulen bidrar til negative relasjonar mellom lærar og elev der elevane sliter med å få gjort lekser. Ein ond spiral.
- Når man kutter ut lekser, frigjer det tid til reine læringsaktiviteter i skuledagen. Læraren brukar ikkje undervisningstid på å gje og forklare lekser, og heller ikkje bruke tid på å sjekke lekser.
- Foreldra skal ikkje vere «ekstralærarar» for skulen. Viktig med tillit til at skulen tek seg av læringa. Foreldra må heller gjere anna som er relasjonsbyggande i tida dei har saman med barna sine på ettermiddagen. Ta barna heller med på kino, snakk om fuglar, ha felles interesser, lag mat saman, ta dei med ut i skogen, lær ungen din det DU kan. Dette er aktivitetar som fremmer god psykisk helse hos barnet og skaper harmoni i heimen.

Psykolog Hedvig Montgomery seier dette i eit intervju om lekser:

«Lekser gir en fin anledning til å øve på stoff litt ekstra, og det gir foreldre mulighet til å se hva barna holder på med, sier Hedvig Montgomery. Hun er psykolog med familierapi som spesialitet, og er selv trebarnsmor.

Men selv om hun ser noen potensielle gevinster med lekser, har hun klare betenkeligheter:

– Min sterkeste innvending mot lekser, er at det er å kaste en død rotte inn i familien, sier Montgomery.

– Lærerne vet ikke noe om hvordan foreldrene håndterer leksesituasjonen, som vi vet skaper mye krangel og ugreie hjemme i de tusen hjem. Det kan føre til alt fra dårlig forhold til fag og

læring etter at klønete foreldre har gjort sitt, til ulike former for vold mot barn når foreldre mister kontroll over en situasjon de ikke er herre over, fortsetter psykologen. Og konkluderer slik:

– Skolen bør beholde skolearbeidet hos seg, mens foreldre bør instrueres i å ha et aktivt forhold til læring og utvikling – og ellers sørge for barn som sover nok og kommer opplagte på skolen.

Noe av problemet ligger i at lekser gjerne gjøres på slutten av dagen, når både store og små er slitne.

– Det er rett og slett ikke så optimale forhold for læring. De fleste lærer best når de er utsovet og opplagte. Dessuten viser erfaring at foreldre er dårlige pedagoger for egne barn. Barna kjenner sine foreldre for godt, og det er for mye annet som ligger i denne relasjonen, påpeker Montgomery»

Samfunnsforsker Karin Gustavsen seier dette i et intervju om lekser:

«– Lekser er en sovepute for et skolevesen som ikke vil foreta helt nødvendige endringer, sier samfunnsforsker Karin Gustavsen.

– Det er en gammel forestilling om at lekser øker læringsutbyttet, men den er aldri blitt dokumentert, og hører rett og slett hjemme i myteverdenen. Utrolig nok opererer skolevesenet fortsatt etter denne myten, konservatismen som råder er ganske oppsiktsvekkende, og den er ikke kunnskapsbasert, fortsetter Gustavsen.

– Det er pinlig at vi opprettholder et lekser regime som bare er frustrerende, og til og med sykkeliggjørende for de mest utsatte elevene, sier samfunnsforskeren.

Gustavsen viser til forskning som konkluderer med at barn kan bli syke av lekser, særlig blant elever som av ulike årsaker har begrenset mulighet for lekseoppfølging fra foreldre, som igjen medfører at lekser bidrar til å reprodusere sosiale ulikheter.

– Men leksevansker gjelder ikke bare spesielle grupper, barn generelt blir stresset av lekser. Derfor heier jeg på heldagsskole hvor barna får veiledning der – og når er de ferdige går de hjem og har fri, sier Gustavsen.»

Forsøk med leksefrie skular i Trondheim kommune 2019-2020

Skuleåret 2019-2020 ble det prøvd ut ei ordning med leksefri ved fire skular i Trondheim. Ved to skular hadde 5.-7. trinn heilt leksefri, mens ved to andre skular hadde dei same trinna utvida skuledag.

Ei forskergruppe ved NTNU, Institutt for pedagogikk og livslang læring, forska på ordninga og har skrive ein forskingsrapport.

I rapporten kjem det fram at både elevar, foreldre og lærarar var splitta i synet på lekser.

- Elevane ved dei leksefrie skulane opplevde i stor grad at dei fekk meir fritid og tid til organiserte fritidsaktivitetar. Eit stort fleirtal av elevane brukte også meir tid på spel og sosiale medier
- Elevane opplevde meir tid til vener og familie, og mange foreldre hadde same

oppleving

- På spørsmål om lekser fremmer eller hemmar motivasjon og læring meinte eit fleirtall på tvers av gruppene elever, foreldre og lærare at det er behov for at eleven gjer matematikkoppgåver heime, ikkje nødvendigvis lekser gitt av læraren, for at dei skal få nok mengdetrening. Matematikkfaget stod i ei særstilling her i forhold til norskfaget. Elevane ved dei leksefrie skulene sa i mindre grad at lekser er nødvendige for at dei skal lære alt enn elever ved kontrollskulane som hadde lekser. Det ble det gjort ein god del læringsretta arbeid heime sjølv om skulen var leksefri
- Fleirtalet av foreldra på tvers av deltakarskulane og kontrollskulane meinte at lekser fører til større forskjellar mellom elevar frå ulike sosioøkonomiske grupper/faglege nivå. Eit klart fleirtal av lærarane meinte at lekser ikkje fører til slike forskjellar. Ingen av dei spurte gruppene mente at lekser fører til større skilnadar mellom gutar og jenter
- Ved de leksefrie skulane var det eit stort sprik mellom foreldra i synet på om lekser var avgjerande for foreldras kontakt med skulen kring elevane si faglege utvikling
- På spørsmål om kva for ordning foreldra ønskja seg ut frå utprøvinga i Trondheim kommune, svarte over halvparten at dei ønskjer ei ordning med utvida skuledag og leksefri

Rapporten i sin heilskap var ikkje tilgjengeleg då denne saksutgreiinga blei skrive.

Forsøk med leksefrie skular i Lindesnes kommune frå hausten 2019 ved Bjelland og Laudal oppvekstsenter

Ved Bjelland- og Laudal oppvekstsenter kom det eit ønskje frå lærarane om å forsøke leksefri skule. Båe oppvekstsentra er for 1.-7. steg med hhv. 47 og 49 elevar.

Forsøket med leksefri skule blei sett i gang hausten 2019, og går framleis. Skulane og lærarane er svært nøgde med ordninga, og ønskjer å halde fram med dette.

I vinter har dei gjennomført ei spørjeundersøking blant elevar og foreldre ved skulen. Resultatet syner at både foreldre og elevar er svært nøgde med ordninga. Eit fleirtal av elevane svarar at dei les på fritida. Nokre elevar svarer også at dei gjer skulearbeid heime frivillig.

Eit stort fleirtal av foreldra svarar at dei opplever sine barn som meir motiverte for skulen enn tidlegare. Dei rapporterer vidare om gladare, meir opplagte barn, nyoppdaga harmoni i heimen, innhaldsrike ettermiddagar som familie og til dels ei heilt ny tilvære. Dei aller fleste seier at dei får nok informasjon frå skulen til å halde seg oppdatert på eleven si utvikling og læring.

Leksetilpassa skule (jf. «leksebevisste skular»)

Rektor ved Tveit skule/Nissedal ungdomsskule, Marius Vøllestad, har skrive ein artikkel om leksetilpassa skule. Den ligg vedlagt saka. Elles skriv han:

Den viktigaste jobben ein lærer gjer ved ein leksetilpassa skule er å motivere elevane til å oppnå meistring. Å få kjensle av mestring er viktig for alle som lærer, både for fagleg sterke og svakare elevar. Motivasjon for lekser må ikkje vere straff (merknad), men å auke læringsutbytte.

Barn er av natur nysgjerrige og vil lære, og skulen skal ikkje ta frå dei det. Barn trenger å lære gjennom lek og forskning, ikkje ved at ein lærar står framføre dei og fortel teori. Det er gjort mykje forskning på at barn som får delta i produksjonen av læring, trivast betre på skulen.

Dersom elevane ser på læraren som ein rettleiar og støttespelar, lærar dei raskare. Ein lærar skal ikkje oppfattast som ein vaksen som er der for å kontrollere eller straffe. Relasjonen mellom elev og lærer blir noko av det viktigaste i den nye modellen. Samstundes er det viktig med tydelege grenser og struktur, og at elevane får arbeidsro.

Det er kjent kunnskap at trivsel i klassa og på skulen, fører til mindre mobbing og hærverk, fordi elevane brukar energien på interessante oppgåver i sosiale lag framfor å kjede seg med noko dei ikkje forstår. Ved å fjerne leksene, vil ein og ta vekk mykje av frustrasjonen som elevar kjenner på om dei ikkje har gjort leksa eller forstått kva ein har jobba med heime.

Nissedalsskulen ligg allereie langt framme i den digitale utviklinga, ved at elevane brukar læringsbrett og ei rekke digitale hjelpemiddel. Ved ein leksetilpassa skule vil nokre digitale verktøy spele ei større rolle. Skulen har allereie lisensar og erfaring med fleire program som Salaby, OneNote, Teams, Smart Øving og Showbie, som alle gode verktøy for tilpassa opplæring til den enkelte eleven.

Ved leksefrie skular har slike verktøy erstatta mykje av innhaldet i tradisjonelle lekser. Verktøya gjev moglegheit for å gjere oppgåver, skaffe informasjon, samarbeide og utvikle seg. Dette gjev både elevar, foreldre og lærarar innsikt i utviklinga og alle kan fylgje tettare med på utviklinga til elevane. Dei gjev eleven og større moglegheit til å utvikle seg i eige og tilpasse tempo.

Dersom ein vel å satse på ein leksetilpassa skule i Nissedal, med same lærarressursar og lengde på skuledagen som no, må ein endre noko på struktur og innhald i skuledagen. Lærarane må førebu seg på korleis dei skal jobbe metodisk og didaktisk. Og ein må skaffe dei nødvendige læremidla, til dømes fleire digitale hjelpemiddel. En må og førebu føresette på at ein ny modell skal takast i bruk.

Hensikta med leksetilpassa skule er at elevane skal gjere det meste av leksene på skulen innanfor same lengde på skuledagane som før, men innhaldet vil sjå noko ulikt ut enn tidlegare.

For å lykkast med en leksetilpassa skule, bør ein framfor alt ha klare planar om fylgjande punkt:

- 1) Tett samarbeid med heimen*
- 2) Tydeleg struktur på skuledagen og veka*
- 3) Innhald i undervisninga*
- 4) Legge til rette for eit fellesskap som er lærande og motiverande for kvar enkelt elev.*
- 5) Aktiv bruk av IKT i alle fag*

Ein må også endre på innhaldet i timane. Ved andre leksetilpassa skular brukar ein ikkje tid på å høyre elevane i lekser dei har pugga heime, slik som var vanleg tidlegare. Og ein slepp sanksjonar (merknad) for at elevar ikkje har gjort leksa. Ein vil også forsøke å legge opp til studietimar for elevane, knytt opp til tema i dei ordinære timane.

I kommunar dei har ein leksetilpassa skule, har dei og eit tilbod om leksehjelp etter skuletid for dei elevane som treng det. Leksetilpassa skule skal difor ikkje vere ein erstatning for leksehjelp. Det vill framleis vere elevar som vil trenge ekstra oppfølging med skulearbeidet. Om Nissedalsskulen vil byrje med leksetilpassa skule, vil det vere naturleg at det er tett

Kjelder:

- Samtale med tidlegare rektor på Digermulen skule
- Samtale med rektor og inspektør på Humanistskolen i Oslo
- Samtale med rektor ved Bjelland- og Laudal oppvekstsenter
- Facebookgruppe: Nettverk for leksebevisste skoler
- Hattie, John *Synlig læring – for lærere, 2013 Cappelen damm*
- <https://utdanningsforskning.no/artikler/2016/lekser--en-forskningsoversikt/>
- <https://utdanningsforskning.no/artikler/2018/vanlige-misforstaelser-om-lekser/>
- https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_201001/rapp_201001.pdf
- <https://www.ssb.no/forskning/offentlig-okonomi/utdanningsokonomi/lekser-oeker-sosiale-forskjeller>
- <https://www.nordlys.no/nyheter/pa-den-ne-skolen-har-de-ikke-hatt-lekser-pa-tolv-ar/s/1-79-6990313>
- https://www.nrk.no/sorlandet/lekseforsker_-_nye-laereplaner-gjor-det-lettere-a-kutte-ut-lekser-1.15177941
- <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/2.4-a-lare-a-lare/?lang=nob>
- <https://www.dagsavisen.no/debatt/2021/02/24/fri-oss-fra-lekser/>
- <https://www.trondheim.kommune.no/tema/skole/satsingsomrader/lekser-i-skolen/>
- http://www.kjelltotland.com/418967321/5932018/posting/hjemmelekser?fbclid=IwAR2uYd_ZVU4W8gVTs-zUiBKZluzPipx_JHXp0Z6lcDXkIVJ0y4ogeNJ4f7U

Forskinga spriker på kva lekser betyr for elevane sitt læringsutbytte. All forskning som er for lekser, set høge krav til kvaliteten på leksene som blir gitt for at dei skal ha ein effekt. Ein må spørje seg om skulenoreg er der i dag at leksene har desse viktige kvalitetane i seg.

Som vist til ovanfor seier Meld. St 6 2019-2020 dette:

For at elevene skal lære av leksearbeidet, må leksene oppleves som noe positivt og meningsfylt, og som noe eleven er motivert for å gjøre.

Erfaringane frå dei som har forsøkt seg med leksetilpassa skular og leksefrie skular er varierende.

Ein vel derfor å legge vekt på område som ein veit har mykje å bety for elevane våre sitt liv og oppvekst, nemleg relasjonar og gode familieforhold. Fleire forskarar peikar på kor øydeleggende lekser kan vere, både for familieliv og for relasjon lærar-elev. Dette er også tilfelle i mange familiar her i Nissedal. Foreldre som fortel om ettermiddagar og kveldar i evig krangel og diskusjon om lekser. Og det er alle typar familiar, med alle typar bakgrunn, som har meldt frå om dette. Frå undersøkinga vår ser vi at 79% elevar og 63% foreldre ønskjer endring til leksetilpassa eller leksefri skule. Når det er så usikker kva effekt lekser har, må ein spør seg om vi bør ha ei endring.

Ein modell med ein «leksetilpassa skule», der ein går bort frå tradisjonelle lekser vil ivareta behovet for fordjuping og førebuing når det trengs, samtidig som det ivaretek fritida til elevane og familielivet i heimane i Nissedal kommune på ein betre måte.

Syner til rektor Marius Vøllestad si oppsummering i vedlagte artikkel:

Oppsummert kan ein seie at ved ein «leksebevisst skule» får alle elevane hjelpe til arbeidet av profesjonelle pedagogar, og opplæringa blir tilpassa den enkelte elev sine behov. Ein slik skule er avhengig av tett dialog med heimen, og både elevar og foreldre vil i større grad kunne skile mellom skule og fritid. Dette kan føre til at fleire elevar tileignar seg god kunnskap for vegen vidare i livet, og ikkje mistar motivasjonen. Oppfølginga blir meir rettvis og tilpassa, samt at foreldre og barn kan få betre tid saman heime. Ein unngår i større grad kunnskapsskilnadar mellom elevane på grunn av dei sosiale og økonomiske tilhøva.

Ein vil altså likevel kunne finne gode høve for foreldra å engasjere seg i skulearbeidet på. Og som dei sa ved Humanistskulen, kanskje foreldra då heller kan lære barnet eller ungdommen sin om det dei brenn for, lage middag saman eller gå ein tur i skog og mark.

Lesing er ein viktig aktivitet som skulen vil oppmode om at foreldra ligg til rette for heime kvar dag. Det bør bli oppmoda om tett samarbeid med skulebiblioteket og å legge til rette for at elevane finn seg skjønnlitteratur eller anna lesestoff tilpassa sitt nivå og interessefelt. Lesing gjort attraktivt.

Rekning er, som påpeika av mange forskarar og ekspertar, eit områd der mengdetrening og repetisjon gir resultat. I ein leksetilpassa skule blir dette ivareteke ved at dette arbeidet blir gitt rom for innanfor skuledagen. I enkelttilfelle vil ein, etter dialog med elev og heim, kunne gi denne typen oppgåver som heimearbeid. Då individuelt tilpassa.

For å få ei god prosess og få innført leksetilpassa skule på ein fagleg forankra og god måte, vil ein tilrå å innføre leksetilpassa skule for mellomsteget i Nissedalsskulen frå hausten 2021, og deretter oppstart for alle elevar frå hausten 2022. Småskulen, som har preg av begynnaropplæring, og ungdomsskulen med sine krav og avsluttande prøver og eksamenar vil vi gjerne utsette til vi har fått innarbeidd ein god modell saman med mellomstega.

Ein lengre skuledag vil sjølvsagt føre til auka utgifter. Kva omfavnet av dette vil bli er vanskeleg å forskuttere, det kjem an på kva slags organisering ein ser for seg. Men ein må ha med seg at ein lærartime kostar omlag 36 000 kr per år. Om alle trinna på Tveit skule/Nissedal ungdomsskule skal utvide med ein time kvar, er det 10 nye lærartimar og 360 000 kr. Kyrkjebygda oppvekstsenter er 3-delte, og kostnaden der vil vere 36 000 x 3 timar = 108 000 kr. I tillegg kjem timar til spesialpedagogiske tiltak for dei elevane som har behov for det. Slik den økonomiske situasjonen er i Nissedal kommune i dag, kan ein ikkje gå for ei slik løysing. Fleire skulkar i landet har gått over til «Leksetilpassa skule» utan å auke tidsramma, og vi må i første omgang forsøke det også i Nissedal kommune.

Ungdomsrådet fekk ei presentasjon av saka 13.03. og har levert si uttale. Den syner at det også der er ulike syn på lekser, men dei konkluderer med eit ønskje om leksetilpassa skule. Uttala er vedlagt saka.

Konklusjon:

Nissedalsskulen innfører praksis med leksetilpassa skule. Det betyr i praksis ein skule der det meiste av skulearbeid blir gjort i løpet av skuledagen, men at man ved behov, og i tilpassa formar til den einskilde elev, kan gje nokre lekser. Skulen vil oppmode om lesing heime kvar dag.

Endringa gjeld for mellomstega frå skulestart hausten 2021.

For småskule og ungdomssteget gjeld endringa frå hausten 2022.

Grunna kommunen si økonomiske stode vil ein ikkje utvide skuledagen, men tek sikte på at skulane kan innføre leksetilpassa skule innanfor dagens rammer.

Rådmannen si tilråding:

Nissedal kommunestyre ber rådmannen innføre praksis med «Leksetilpassa skule» på mellomstega i kommunen frå skulestart 2021. Vidare blir heile Nissedalsskulen leksetilpassa frå hausten 2022 .